

İDARİ COĞRAFYA

GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE'DEKİ YÖNETSEL KADEMELENME VE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Türkiye'nin merkezi yönetim açısından yönetmel kademelerini yakın bir zamana kadar **iller, ilçeler** ve **bucaklar** meydana getirmekteydi.
- *10.09.2014 tarih ve 6552 sayılı Kanun (Torba Yasa) ile bucaklar tüm illerde kaldırılmıştır.*
- Dolayısıyla Türkiye'deki mevcut yönetmel bölünüş iki yönetmel kademelenme (**il-ilçe**) haline getirilmiştir.
- Bu gelişmeyle birlikte, iller yönetmel bölgeleri, ilçeler ise yönetmel bölümleri oluşturmaktadır.
- Köy muhtarlıkları ve belediyeler tarafından yönetilen yerleşim alanları ile bunlarla bütünleşen araziler ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. İlçe sınırları içindeki her bir yerleşmenin çevresindeki arazilerle birlikte sınırlandırılması yereldeki yönetmel bölünüşün temelini oluşturmaktadır. Yerel yönetim organları (belediyeler ve köy muhtarlıkları) tarafından yönetilen bu alanlar (şehir-kasaba, köy) ilçe merkezi, il merkezi fonksiyonu üstlenmiş bir kentsel yerleşme etrafında yan yana gelerek yönetmel bölümleri ve bölgeleri oluşturmaktadır.

YÖNETSEL KADEMELER	YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ	YÖNETİM
İLLER	Yönetmel Bölge	Merkezi Yönetim (Mülki idare)
İLÇELER	Yönetmel Bölüm	Merkezi Yönetim (Mülki idare)
İLÇE İÇİ ÖRGÜTLENME (İlçe sınırları içinde yer alan yerleşim alanlarını ve araziyi kapsamaktadır)	Yönetmel Alanlar (Belediyelerin ve köylerin yönetmel alanları)	Yerel Yönetimler (Mahalli İdare)

Kaynak: Özçağlar, A. (2015). Yönetmel Coğrafya. Ankara: Nika Yayınevi, s.67.

- 12/11/2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı yasa ile mevcut büyükşehir belediyeli illerin sayısı eklenen 14 yeni il ile birlikte **16'dan 30'a** çıkarılmıştır.
- Büyükşehir belediyeli illerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliklerine son verilmiş ve görevleri tamamıyla büyükşehir belediyelerine devredilmiştir.
- Bir diğer önemli gelişme ise köy muhtarlıkları ile belde belediyeleri kaldırılmasıdır. Söz konusu yönetim şeklinin olduğu yerleşmeler günümüzde *mahalle statüsüne* dönüştürülmüştür.
- Geriye kalan 51 ilde eski yönetim şekli devam ettirilmektedir. Büyükşehir belediyeli illerdeki farklı yönetim şekli ile Türkiye'deki iller *büyükşehir belediyeli ve büyükşehir belediyesiz* olmak üzere iki grupta toplanmıştır.

KONU 6: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

Günümüzde Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

12/11/2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı yasa ile sayıları 30'a yükselen Büyükşehir Belediyeli illerin o dönemki nüfusları

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLER	2013 ADNKS NÜFUSU	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLER	2013 ADNKS NÜFUSU
01. İstanbul	14.160.467	21. Denizli	963.464
02. Ankara	5.045.083	22. Sakarya	917.373
03. İzmir	4.061.074	23. Tekirdağ	874.475
04. Bursa	2.740.970	24. Muğla	866.665
05. Antalya	2.158.265	25. Eskişehir	799.724
06. Adana	2.149.260	26. Mardin	779.738
07. Konya	2.079.225	27. Erzurum	766.729
08. Gaziantep	1.844.438	28. Malatya	762.538
09. Şanlıurfa	1.801.980	29. Trabzon	758.237
10. Mersin	1.705.774	30. Ordu	731.452
11. Kocaeli	1.676.202	<i>Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2013 verileri</i>	
12. Diyarbakır	1.607.437		
13. Hatay	1.503.066		
14. Manisa	1.359.463		
15. Kayseri	1.295.355		
16. Samsun	1.261.810		
17. Balıkesir	1.162.761		
18. Kahramanmaraş	1.075.706		
19. Van	1.070.113		
20. Aydın	1.020.957		

KONU 6: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

Günümüzde Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

12/11/2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı yasa ile sayıları 30'a yükselen Büyükşehir Belediyeli illerin 2018 yılı nüfusları

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLER	2018 ADNKS NÜFUSU	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLER	2018 ADNKS NÜFUSU
1 İstanbul	15.067.724	21 Tekirdağ	1.029.927
2 Ankara	5.503.985	22 Denizli	1.027.782
3 İzmir	4.320.519	23 Sakarya	1.010.700
4 Bursa	2.994.521	24 Muğla	967.487
5 Antalya	2.426.356	25 Eskişehir	871.187
6 Adana	2.220.125	26 Mardin	829.195
7 Konya	2.205.609	27 Trabzon	807.903
8 Şanlıurfa	2.035.809	28 Malatya	797.036
9 Gaziantep	2.028.563	29 Ordu	771.932
10 Kocaeli	1.906.391	30 Erzurum	767.848
11 Mersin	1.814.468	<i>Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2018 verileri</i>	
12 Diyarbakır	1.732.396		
13 Hatay	1.609.856		
14 Manisa	1.429.643		
15 Kayseri	1.389.680		
16 Samsun	1.335.716		
17 Balıkesir	1.226.575		
18 Kahramanmaraş	1.144.851		
19 Van	1.123.784		
20 Aydın	1.097.746		

KONU 6: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

Günümüzde Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

12/11/2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı yasa sonrasında Büyükşehir Belediyesi kurulmayan 51 adet Normal Statüdeki ilin 2018 yılı nüfusları

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	2018 Yılı		
BULUNMAYAN NORMAL STATÜDEKİ İLLER	Nüfusu		
Afyonkarahisar	725.568	Bitlis	349.396
Sivas	646.608	Rize	348.608
Adıyaman	624.513	Amasya	337.508
Tokat	612.646	Siirt	331.670
Zonguldak	599.698	Bolu	311.810
Batman	599.103	Nevşehir	298.339
Elazığ	595.638	Kars	288.878
Kütahya	577.941	Kırıkkale	286.602
Çanakkale	540.662	Hakkari	286.470
Ağrı	539.657	Bingöl	281.205
Çorum	536.483	Burdur	269.926
Osmaniye	534.415	Yalova	262.234
Şırnak	524.190	Karaman	251.913
Giresun	453.912	Karabük	248.014
Isparta	441.412	Kırşehir	241.868
Yozgat	424.981	Erzincan	236.034
Aksaray	412.172	Bilecik	223.448
Edirne	411.528	Sinop	219.733
Muş	407.992	Çankırı	216.362
Düzce	387.844	Bartın	198.999
Kastamonu	383.373	Iğdır	197.456
Uşak	367.514	Artvin	174.010
Niğde	364.707	Gümüşhane	162.748
Kırklareli	360.860	Kilis	142.541
		Ardahan	98.907
		Tunceli	88.198
		Bayburt	82.274

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2018 verileri

KONU 6: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Büyükşehir belediyesi bulunmayan normal statüdeki bir il, (ilçe bölümlenmesi göz ardı edilirse), mülki sınırları içerisindeki coğrafi alanda yerel yönetimler tarafından yönetilen yerleşmelerden ve çeşitli tipteki arazilerden meydana gelmektedir.
- İlin yönetmelik alanı durumunda olan bu coğrafi mekân ilçelere göre paylaşılıp sınırlandırıldığı zaman *ilçe* bazında yönetmelik bölünüş meydana gelmektedir.
- İlçelere göre yapılan söz konusu bu bölünüş mülki idare açısından olmaktadır. İlçeler ise kendi arasında *merkez ve taşra ilçeleri* olarak ayrılmaktadır.
- Mülki idare bölümü durumundaki ilçelerin yönetmelik bölünüşü ise ilçe sınırları içerisindeki *yerel yönetim alanlarına* göre gerçekleşmektedir.
- Yerel yönetim alanları ise *köy ve belediye yönetmelik alanları* oluşturmaktadır.

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

A. İl

- İller, bölgesel tasnifte fonksiyon bölge kategorisinde yer almaktadır.
- İller; sınırları içinde birden fazla ilçenin yönetmelik alanını kapsayan mülki idare bakımından birinci kademe de yer alan yönetmelik bölgelerdir.
- İller, yaygın bir hatalı yaklaşımla valiliğin bulunduğu şehir yerleşmesi gibi algılanmakta ve bir anlam karmaşasına yol açmaktadır.
- “İl” şeklindeki yazılım ve söylemle aslında çok sayıda yerleşim alanı ve arazi birimlerini içeren bir yönetmelik bölgeden söz edilmektedir.
- Valiliğin bulunduğu şehir yerleşmesi ise, ilin yönetim merkezi durumundaki yerleşim alanı olup yönetmelik bölünüş içinde “**il merkezi**” olarak adlandırılmaktadır.

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

B. İlçe

- İlçe, ilin alt bölümü olan yönetmelik alanlardır.
- İlçeler mekânsal olarak köylerin, belediye teşkilatlı yerleşmelerin (şehir, kasaba) yönetmelik alanlarını ve diğer arazileri kapsayan 2. derecedeki mülki idare kademesidir.
- Normal statüdeki illerde ilçeler merkez ve taşra ilçeleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
- İlçenin yönetim merkezliğini üstlenen şehirde ilçe teşkilatı yani kaymakamlık yerine tüm ili yöneten il teşkilatlanması yani valilik bulunuyorsa bu tür ilçelere **merkez ilçe** denilmektedir.
- Diğer bir ifade ile valilik teşkilatının bulunduğu ilçelerin yönetmelik alanlarına **merkez ilçe** denilmektedir.
- İlçenin yönetim merkezliğini üstlenen yerleşme merkezlerinde kaymakamlık teşkilatı bulunan ilçelerin yönetmelik alanlarına ise **taşra ilçesi** denilmektedir.

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Merkez ilçe ile taşra ilçelerin yönetmelik bölünüşleri birbiri ile benzerlik göstermektedir.
- Her iki ilçede de çok sayıda köy yönetmelik alanı ve birkaç belediye yönetmelik alanı bulunmaktadır.
- Köy yönetmelik alanları içerisinde kırsal yerleşmeler ve kullandıkları araziler; belediye yönetmelik alanları içerisinde ise şehir veya kasaba ile köy nitelikli belediye teşkilatlı yerleşmeler ve kullanılan araziler yer almaktadır.
- İl yönetiminde *hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimin* etkin olduğu görülmektedir.
- Merkezi yönetim valilik tarafından ilin yönetmelik alanının tümünü; kaymakamlıklar vasıtasıyla da ilçeleri kapsamaktadır.
- Merkez ilçelerde kaymakamlık teşkilatı bulunmadığından merkez ilçelerin merkezi yönetimle ilgili işleri valilikler tarafından yürütülmektedir.
- Bu açıdan ele alındığında il merkezi olan bir yerleşme aynı zamanda merkez ilçenin ilçe merkezi durumundadır.

KONU 6: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüşü

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

2018 yılı itibariyle Türkiye'deki normal statüdeki 51 ildeki 403 ilçe içinde toplamda 18.285'i köy, 840'ı belediye olmak üzere toplamda 19.125 yönetmelik alan bulunmaktadır.

Normal Statüdeki İl Merkezi Yönetmelik Alanı	51
İlçe Merkezi Yönetmelik Alanı	403
Belde Yönetmelik Alanı	386
Köy Yönetmelik Alanı	18.285
Toplam Yönetmelik Alan	19.125

Kaynak: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> E.T. 28.05.2018

REFERANSLAR

- Özçağlar, A. (2015). *Yönetmel Coğrafya*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2013 verileri
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2018 verileri
- İç İşleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri.